OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lainsäädäntöneuvos Kristiina Koivukari

29.1.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Vastine hallituksen esityksestä HE 61/2025 vp annettujen lausuntojen johdosta (väkivaltakuvauksen hallussapito, törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito)

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavan.

1 Yleistä lausunnoista

Oikeusministeriön käytössä on ollut hallituksen esitystä HE 61/2025 vp, jäljempänä hallituksen esitys tai HE, koskeva perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 57/2025 vp) sekä lausunnot lakivaliokunnalle seuraavilta tahoilta: sisäministeriö, eduskunnan oikeusasiamies, korkein oikeus, Turun hovioikeus, Pirkanmaan käräjäoikeus, Syyttäjälaitos, keskusrikospoliisi, Interpol, Journalistiliitto, lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun keskusliitto, Rikosseuraamuslaitos, Suomen Asianajajat, professori Elina Pirjatanniemi, professori Päivi Korpisaari, professori Kimmo Nuotio ja professori Sakari Melander.

Lausuntojen ja asiantuntijakuulemisten perusteella suurin osa lausujista kannattaa ehdotettuja lainmuutoksia. Joissain lausunnoissa on kuitenkin esitetty painavaakin kritiikkiä, joka on koskenut etenkin ehdotettua väkivaltakuvauksen hallussapitorikosta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 57/2025 vp) katsonut, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Valiokunta on kuitenkin nostanut esiin erityisesti kaksi teemaa, joihin jatkokäsittelyssä tulee lausunnossa lähemmin todetuin tavoin kiinnittää huomiota. Ne koskevat ehdotetun väkivaltakuvauksen

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

hallussapitorikoksen oikeasuhtaisuutta sekä tarvetta täsmentää raa'an väkivallan käsitettä erityisesti eläinten osalta.

Oikeusministeriö katsoo, ettei asiantuntijakuulemisessa ole esitetty sellaisia olennaisia hallituksen esityksen sisältöön vaikuttavia seikkoja, joita esityksen valmistelussa ei ollut jo otettu huomioon. Hallituksen esitystä voidaan lausuntojen valossa edelleen pitää perusteltuna.

Seuraavassa esitetään oikeusministeriön yksityiskohtaiset kannanotot keskeisiin asiantuntijalausunnoissa esitettyihin huomautuksiin. Lausunnonantajien huomioita on tiivistämistä varten lyhennetty, ryhmitelty uudestaan ja niiden kieliasua on yhtenäistetty. Lausumia ei pääsääntöisesti ole toistettu siltä osin kuin lausunnonantajat ovat ilmoittaneet kannattavansa esityksen hyväksymistä tai lausunnoissa tuetaan tai toistetaan esityksen ehdotuksia tai argumentaatiota taikka muissa lausunnoissa jo esitettyä.

2 Väkivaltakuvauksen hallussapito

2.1 Kriminalisoinnilla suojattavat oikeushyvät

Professori Melander pitää ehdotetun säännöksen suojelutavoitteita osittain hyväksyttävinä. Hän katsoo, että yleistä järjestystä voidaan pitää hyväksyttävänä suojelutavoitteena, ja lisäksi lapsen suojaamista on pidettävä painavana rikosoikeudellisen sääntelyn suojeluintressinä, mutta kiinnittää kuitenkin huomiota erityisesti painavan lasten suojaamisen tavoitteen välillisyyteen. Myös *professori Nuotio* pitää ehdotetun säännöksen suojelutavoitteita epäselvinä. Hänen mukaansa yksi syy säätää vakivaltakuvauksen hallussapito rangaistavaksi voisi olla suojella lapsia siltä, että he näkevät tällaista materiaalia. Hän ei kuitenkaan pidä kriminalisointia tarpeellisena ja välttämättömänä tavoitteen näkökulmasta.

> Oikeusministeriö viittaa hallituksen esityksessä todettuihin säännöksellä suojattaviin oikeushyviin (s. 13 ja 31), joita ovat ennen kaikkea yleinen järjestys ja turvallisuus sekä lasten häiriötön kehitys ja lasten oikeudet. Välillisesti väkivaltakuvauksen hallussapitokriminalinnoilla olisi vaikutusta myös hengen ja terveyden suojaan sekä eläinten hyvinvointiin. Kriminalisoinnilla tavoitellaan rikosten tekemistä estävää vaikutusta sekä siitä seuraavaa suojeltavien oikeushyvien tehokkaampaa suojaa.
>
> Kuten hallituksen esityksessä on todettu (s. 14) ehdotetun kriminalisoinnin ensisijaisena suojan kohteena ei ole kuvissa näkyvien ihmisten tai eläinten oikeudet tai henki ja terveys. Hallussapitokriminalisoinnin yhtenä tarkoituksena on osaltaan pyrkiä

vaikuttamaan väkivaltakuvausten kysyntään ja tarjontaan ja sitä kautta myös siihen, että kuvia ja videoita ei valmistettaisi ja valmistamisen yhteydessä ei kohdistettaisi väkivaltaa ihmisiin tai eläimiin. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitetun väkivaltakuvauksen hallussapito sellaisenaan ei kuitenkaan suoraan uhkaa ihmisten henkeä tai terveyttä tai eläinten hyvinvointia. Näitä oikeushyviä suojataan ensisijaisesti muilla rikossäännöksillä, joissa on niiden moitittavuutta vastaavasti huomattavasti ankarammat rangaistusasteikot.

Mainitun välillisen hengen ja terveyden suojelutavoitteen lisäksi säännöksellä tavoitellaan sitä, että ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua raakaa väkivaltaa esittävää materiaalia olisi vähemmän saatavilla. Tähän liittyy tavoite suojata ennen kaikkea lasten häiriötöntä kasvua ja kehitystä niin, etteivät lapset joutuisi näkemään ihmiseen tai eläimeen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia.

Puolestaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamisen kannalta olennaista on se, että raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia voidaan käyttää rikollisiin tarkoituksiin. Väkivaltakuvauksia saatetaan käyttää väkivallan ihannoimistarkoituksessa tai vaihdon välineenä lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia hankittaessa. Tämäkin on kuitenkin siinä mielessä välillinen suojelutavoite, että kuvamateriaalin hallussapito sellaisenaan ei automaattisesti tarkoita, että materiaalia tultaisiin käyttämään mihinkään rikolliseen ja yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan tekoon. Raakaa ihmiseen ja erityisesti puolustuskyvyttömään lapseen kohdistuvaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin tarkoituksellista hallussapitoa ilman yleiseltä kannalta merkittävää käyttötarkoitusta voidaan kuitenkin jo sellaisenaan pitää ihmisarvoa loukkaavana ja siksi moitittavana.

Eläinten hyvinvoinnista annetun lain tavoitteisiin ja yleisiin periaatteisiin kuuluu eläinten kunnioittaminen. Eläinten kunnioittamisen taustalla on ajatus siitä, että eläimellä on itseisarvo, joka on riippumaton eläimen arvosta ihmiselle. Eläimen itseisarvo tarkoittaa sitä, että eläin itsessään on arvokas. Lain tavoite eläinten kunnioituksen ja hyvän kohtelun lisäämisestä perustuu ajatukseen eläimen itseisarvosta ja sen aiheuttamaan velvollisuuteen kunnioittaa ja kohdella eläintä sen arvon edellyttämällä tavalla. Voimassa olevan lain ja eläintensuojelun yleisenä peruslähtökohtana on, että ihmisellä on moraalinen velvollisuus kunnioittaa kaikkia eläimiä ja ottaa huomioon niiden kyky muistaa ja tuntea kärsimystä. Eläinten itseisarvoon perustuvaa kunnioitusta voidaan pitää yhtenä lähtökohtana sille, miksi myös eläimiä suojellaan yhteiskunnassa omalla lainsäädännöllään (HE 186/2022 vp).

> Perustuslakivaliokunta on pitänyt hallussapitokriminalisointeja poikkeuksellisina ja edellyttänyt niiden suojeluintressiltä poikkeuksellista painavuutta. Valiokunta on kuitenkin myös todennut, että hallussapitokriminalisoinnin rangaistavuudelle on ollut riittävän painavat perusteet, kun on kyse lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta. Tätä perusteltiin sillä, että kriminalisoinnin tarkoituksena oli suojata lapsia seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja hallussapitoa koskeva säännös kohdistui materiaaliin, joka on saattanut syntyä lasta seksuaalisesti hyväksikäytettäessä. (PeVL 23/1997 vp, s. 4) Myös raakaa väkivaltaa esittävä kuvamateriaali on saattanut syntyä niin, että ihmiseen tai eläimeen on kohdistettu raakaa väkivaltaa. Edellä esitettyjen suojeluintressien ohella säännöksellä suojeltavan oikeushyvän painavuutta voidaan perusteella vastaavasti ainakin tarpeella suojata lapsia (ks. myös hallituksen esitystä koskeva PeVL 57/2025 vp, kohta 8).

Lakivaliokunnalle käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa *eduskunnan perustuslakivaliokunta* (PeVL 57/2025 vp, kohta 8) pitää suhteellisuusvaatimuksen kannalta jossain määrin ongelmallisena, että saman tunnusmerkistön alla on kriminalisoitu sekä ihmisiä että eläimiä koskevan väkivaltakuvauksen hallussapito. Vastaavasti *professori Melander* toteaa, että jos säännöksestä erotettaisiin moitittavin väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskeva käyttäytyminen, joka voisi liittyä ennen muuta raa'an lapseen kohdistuvan väkivaltakuvauksen hallussapitoon, säännöksen suojelukohde olisi selkeämpi.

> Oikeusministeriö viittaa edellä esitettyyn ehdotetun säännöksen suojeluintresseistä. Säännöksellä ei ole tarkoitus suojata lapsia pelkästään joutumiselta raa'an väkivallan kohteeksi, vaan myös siltä, etteivät lapset joutuisi näkemään ihmiseen tai eläimeen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia. Kuten hallituksen esityksessä (s. 5) on todettu, älypuhelinten, internetin ja sosiaalisen median käytön merkittävän lisääntymisen vuoksi kaikenlaiset väkivaltaa esittävät kuvat ja tallenteet leviävät aiempaa helpommin ja laajemmalle, myös lasten nähtäville ja käyttöön. On mahdollista, että väkivallan näkeminen lisää väkivaltaisen käyttäytymisen riskiä. Toisaalta väkivallan katselu voi myös kuormittaa lapsen psyykeä ja olla omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen. Myös väkivaltakuvauksen levittämisen rangaistavuus ja kuvaohjelmien luokittelu ikärajojen mukaan perustuu siihen, että väkivalta esittävien kuvien näkeminen on haitallista lapsen kehitykselle (HE 6/1997 vp, HE 190/2010 vp).

> Poliisi on esimerkiksi tiedottanut kansainvälisestä, äärimmäisen väkivaltaisesta The Com -verkostosta 7.5.2025 julkaistussa uutisessaan. Verkosto on muun muassa

lähettänyt lapsille sekä ihmisiin että eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia, jonka avulla nuoria puolestaan on voitu painostaa tekemään erityisesti itseensä ja lemmikkieläimiinsä kohdistuvaa väkivaltaa. Ihmiseen kohdistuvan väkivallan näkemisen ohella lapsen kehitykselle voi olla erityisen haitallista joutua katsomaan tällaista eläimeen kohdistuvaa itsetarkoituksellista raakaa väkivaltaa tai tappamista.

Esitetyillä perusteilla oikeusministeriö pitää lasten häiriöttömän kehityksen kannalta olennaisena myös sitä, etteivät lapset joutuisi katselemaan eläimiinkään kohdistuvaa itsetarkoituksellista ja raakaa väkivaltaa. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan myös eläimiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapidon kriminalisoinnilla voidaan siten katsoa olevan kytkentä lapsen terveyttä, koskemattomuutta ja häiriötöntä kehitystä koskeviin oikeushyviin ja edelleen perustuslain 19 §:n 3 momenttiin.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että jos kysymys on todellisuuspohjaisen kuvamateriaalin sijaan esimerkiksi pelkästään tekoälyteknologian avulla tuotetusta materiaalista, suojattavien oikeushyvien määrittely on monimutkaisempaa ja olisi edellyttänyt lisäperusteluja.

Oikeusministeriö toteaa, että säännöksellä on tarkoitus puuttua ensisijaisesti sellaisen kuvamateriaalin hallussapitoon, joka on valmistettu todellista väkivaltatilannetta kuvaamalla. Tällaisen kuvamateriaalin pelkkää hallussapitoa voidaan pitää erityisen vahingollisena ja paheksuttavana. Kuitenkin kuten edellä on todettu, hallussapidon säätämisellä rangaistavaksi tavoitellaan myös sitä, ettei väkivaltamateriaalia käytettäisi rikollisiin tarkoituksiin ja etteivät lapset joutuisi näkemään tällaista heidän kehitykselleen haitallista kuvamateriaalia. Näihin liittyvien suojeluintressien kannalta myös keinotekoisesti luotu, mutta erehdyttävästi todellisesta tilanteesta kuvatulta näyttävä kuvamateriaali voi olla yhtä haitallista ja vahingollista. Usein tällaista teknisin välinein valmistettua kuvamateriaalia on vaikea erottaa valokuvista ja videoista, jotka on tallennettu todellista tilannetta kuvaamalla. Oikeusministeriö katsoo, että lasten häiriöttömän kehityksen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojelemiseksi on perusteltua säätää rangaistavaksi väkivaltakuvauksen hallussapito myös niissä silloin, kun hallussapidetyt kuvat ja tallenteet ovat niin realistia, että ne voi mieltää todellisiksi.

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan hallituksen esityksen perustelu ”säännös eroaa luonteeltaan ankarammin rangaistavasta lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitorikoksesta, jolla

suojellaan lapsen häiriötöntä kehitystä ja koskemattomuutta…” ei ole hyväksyttävä, koska kaikki lapsiin kohdistuva vakava väkivalta vaarantaa lapsen häiriötöntä kehitystä ja koskemattomuutta.

Oikeusministeriö yhtyy lapsiasiavaltuutetun näkemykseen siitä, että kaikki lapsiin kohdistuva vakava väkivalta vaarantaa lapsen häiriötöntä kehitystä ja koskemattomuutta ja että raaka väkivalta on lapselle hyvin haitallista. Väkivaltakuvauksen hallussapitorikosta ei kuitenkaan sellaisenaan voida pitää lapseen kohdistuvana raakana väkivaltana. Sitä lapseen kohdistuvaa väkivaltaa, johon on syyllistytty kuvamateriaalin valmistusvaiheessa, on arvioitava erikseen ja suhteessa muihin rikoslain tunnusmerkistöihin. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista on säädetty myös huomattavasti ankarammat rangaistukset kuin mitä väkivaltakuvauksen hallussapitorikoksesta on ehdotettu. Rangaistusasteikot heijastavat näiden rikosten vahingollisuuden ja vaarallisuuden eroja.

Lapsiasiavaltuutetun viittaama maininta hallituksen esityksessä liittyy kriminalisointien erilaisiin suojeltaviin oikeushyviin. Nykyistä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevaa säännöstä sisällöllisesti vastaava säännös oli ennen seksuaalirikoslainsäädännön uudistusta (723/2022) rikoslain 17 luvussa, jossa säädetään rikoksista yleistä järjestystä vastaan. Muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 13/2022 vp, s. 133) mukaan säännös siirrettiin seksuaalirikoksia koskevaan rikoslain 20 lukuun, koska sen ensisijaisena tarkoituksena on suojella lasten seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta yleisen järjestyksen sijaan. Vastaavalla tavalla kuin väkivaltakuvauksen kohdalla, myös lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoteko on yleensä vähemmän moitittava ja lievemmin rangaistava kuin kuvan valmistamisen yhteydessä tehty lapseen kohdistuva seksuaalirikos. Kuitenkin huomioiden lasta seksuaalisesti esittävän kuvan luonne, pelkästään se, että jollain on tällaista materiaalia hallussaan, loukkaa kuvassa näkyvän lapsen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta. Sen sijaan ei voida yhtä luontevasti ajatella, että väkivaltakuvauksen hallussapitoteko loukkaisi esimerkiksi kuvassa näkyvän henkilön henkeä ja terveyttä. Tässä mielessä säännökset ja niillä suojeltava oikeushyvä poikkeavat toisistaan.

On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia valmistettaessa ja jaettaessa henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ohella on syyllistytty myös muihin rikoksiin. Toiseen kohdistuvan väkivallan kuvaaminen voi jo sellaisenaan täyttää esimerkiksi kunnianloukkauksen (RL 24:9) tai törkeän kunnianloukkauksen (RL 24:10) tunnusmerkistön. Lisäksi esimerkiksi väkivallan kuvaaminen voidaan huomioida arvioitaessa rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua erityisen

nöyryyttävää tekotapaa rangaistuksen koventamisperusteena henkeen, terveyteen ja vapauteen kohdistuvissa rikoksissa (HE 219/2024 vp, s. 55).

2.2 Ehdotetun kriminalisoinnin ja rangaistusasteikon oikeasuhtaisuus

Ehdotetun rikoslain 17 luvun 17 a §:n mukaan rangaistavaa olisi raakaa väkivaltaa esittävän kuvan tai kuvatallenteen oikeudeton hallussapito. *Professori Melander* pitää ehdotetun säännöksen kattamaa rangaistavan käyttäytymisen alaa huomattavan laajana ja säännöksen kattamien tekojen moitittavuutta keskenään eriasteisina, mitä hän pitää muun ohella oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmallisena.

Oikeusministeriö viittaa edellä esitettyihin oikeushyvien suojelua koskeviin perusteluihin ja pitää tarpeellisena kattaa säännöksellä myös eläimiin kohdistuvia tekoja esittävän materiaalin. Lisäksi oikeusministeriö ei pidä säännöksen soveltamisalaa erityisen laajana, koska soveltamisala on rajattu vain kaikkein raaimpaan väkivaltaan ja hallussapidon määritelmä on sähköisessä muodossa olevan aineiston osalta rajattu kaikkein moitittavimpiin hallussapitämisen muotoihin. Lisäksi ehdotetun säännöksen 2 momentissa on määritelty suhteellisen laajasti se, missä tilanteissa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapito on hyväksyttävää.

Lisäksi oikeusministeriö huomauttaa, että rikoslain 17 luvun 17 §:ssä tarkoitetun väkivaltakuvauksen levittämisrikoksen soveltamisalaan voi kuulua vastaavalla tavalla eläimeen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävä kuvamateriaali (HE 6/1997 vp, s. 143). Oikeusministeriön käytössä olevien tietojen perusteella säännöstä ei ole pidetty soveltamisalaltaan liian laajana. Myös rikoslain sääntelyn johdonmukaisuussyyt perustelevat sitä, että väkivaltakuvauksen levittämis- ja hallussapitorikokset ovat soveltamisalaltaan mahdollisimman samanlaiset.

Oikeusministeriö viittaa myös hallituksen esityksen rangaistusasteikkoa koskeviin perusteluihin (s. 14) ja toteaa, että säännöksen laajuus ja luonne on huomioitu myös säännöksen rangaistusasteikon oikeasuhtaisuutta arvioitaessa.

Rangaistusasteikosta *professori Melander* toteaa, että säännöksen asteikon muuttaminen vankeusuhkan sisältäväksi olisi teon rangaistusarvoon nähden sekä rikosoikeudelliseen sääntelyyn kohdistuvan oikeasuhtaisuuden vaatimuksen kannalta ongelmallista. Toisaalta hänen näkemyksensä mukaan vankeusrangaistus voisi tulla harkittavaksi, jos säännös rajoittuisi vain lapsiin kohdistuvaa

raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapitoon. Hän kuitenkin huomauttaa, että tässäkin sääntelymallissa arvioitavaksi tulisi mahdollisen säännöksen oikeasuhtaisuus sekä tarkkarajaisuus ja täsmällisyys samoin kuin ehdotetun rangaistusasteikon oikeasuhtaisuus perustuslain kannalta. *Lapsi-asiavaltuutetun* mukaan hallituksen esityksessä rangaistusasteikkoa olisi tullut arvioida ja perustella selkeämmin nimenomaisesti lapsiin kohdistuvan vakavan väkivallan näkökulmasta ja sen suhteen, voitaisiinko lapsia suojella paremmin säätämällä erilliset säännökset lapsiin kohdistuvan vakavan väkivaltakuvauksen hallussapidolle ja levittämiselle.

Professori Pirjatanniemi pitää sakkorangaistusta oikeasuhtaisena rangaistuksena erityisesti, kun otetaan huomioon ne sananvapauteen liittyvät seikat, joita hallituksen esityksessä on käsitelty. Hän kuitenkin pitää ongelmallisena sitä, että lasta seksuaalisesti esittävän kuvan rangaistusasteikko olisi ankarampi kuin lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa koskevan kriminalisoinnin ja esittää mahdolliseksi ratkaisuvaihtoehdoksi erillistä säännöstä lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän kuvan hallussapidolle. Myös *Syyttäjälaitos* kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisuus tuomita väkivaltakuvauksen hallussapidosta pelkkä sakkorangaistus johtaa tilanteeseen, jossa lasta koskevan väkivaltakuvauksen hallussapitoa ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa (RL 20:21 §) koskevat rikoslain rangaistussäännökset eivät ole yhdenmukaiset.

> Oikeusministeriö katsoo lausunnonantajien tavoin, että lapsiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapitoa voidaan pitää ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan kuuluvista teoista kaikkein vahingollisimpana ja vaarallisimpana. Tämä voitaisiin huomioida rangaistuksen mittaamisessa rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaisesti.
>
> Oikeusministeriö kuitenkin viittaa edellä esitettyyn siitä, että ehdotetulla säännöksellä suojataan useita eri oikeushyviä ja sillä tavoitellaan lasten häiriöttömän kehityksen turvaamista useilla eri tavoilla. Näistä syistä lapsen oikeuksien suojaamiseksi on tarpeen kriminalisoida myös muunlaisen raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapito kuin vain sellaisen, jossa esitetään lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa.
>
> Toiseksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että myös väkivaltakuvauksen levittämisrikos kattaa vastaavalla tavalla muihinkin kuin lapsiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin mukaan lukien eläimiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin. Tätä ei ole tiettävästi pidetty ongelmallisena. Huomattava on myös, että yhteiskunnassa on alettu ottaa eläinsuojeluasiat entistä vakavammin, mikä näkyy asenneilmapiirin muutoksena suhtautumisessa eläimiin ja niiden hyvinvointiin (HE 186/2022 vp), jota ehdotetulla kriminalisoinnilla välillisesti suojataan.

Kolmanneksi on syytä huomata, että myös pelkästään lapsiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapidon rangaistavaksi säätämistä tulisi arvioida *professori Melanderin* mainitsemalla tavalla säännöksen oikeasuhtaisuus, täsmällisyys ja tarkkarajaisuus huomioiden. Jos tällainen arviointi tehtäisiin ja lapsiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapito rajattaisiin tavalla, joka turvaa sananvapauden ytimeen kuuluvien oikeuksien toteutumisen, ei välttämättä olisi estettä vankeusrangaistuksen säätämiselle.

Oikeusministeriö kuitenkin toteaa, että aivan vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi aikuisiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapidon kriminalisoiminen, myös vastaavan lapsia esittävän materiaalin hallussapidon rangaistavuus on olennainen sananvapauden kannalta. Hallituksen esityksessä on todettu (s. 35), että ”poliittisesti merkityksellistä voi olla joko vallankäyttäjien toteuttamaa tai mahdollistamaa väkivaltaa kuvaavien kuvien ja kuvatallenteiden hallussapito riippumatta kuvatun väkivallan tekopaikasta tai -ajankohdasta. Samoin sotarikoksia tai henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ja muita ihmisoikeusloukkauksia selvittävän tutkivan journalismin tekeminen voi olla säännöksessä tarkoitettu yleiseltä kannalta merkittävä tarkoitus pitää hallussa raakaa väkivaltaa esittäviä kuvia ja kuvatallenteita.” Esimerkiksi tällainen kuvamateriaali, jonka hallussapitoa pidettäisiin ehdotetun säännöksen perusteella hyväksyttävänä, voi sisältää myös lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa. Saattaa olla jopa vielä tärkeämpää, että lapsiin kohdistuvasta väkivallasta voidaan kerätä ja säilyttää todistusaineistoa. Rangaistavuuden rajoittuminen pelkästään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapitoon ei siten voisi automaattisesti perustella vankeusrangaistusta, vaan asiaa tulisi arvioida huomioiden sananvapauden merkitys demokraattisessa yhteiskunnassa.

Professori Pirjatanniemi huomauttaa, että suhteellisuusperiaatteen kannalta merkityksellistä on myös se, että perustuslakivaliokunta piti väkivaltakuvauksen levittämistä koskevan kriminalisoinnin kohdalla olennaisena, että rangaistussäännös kohdentuu väkivaltakuvausten kaupan pitämiseen ja levittämiseen (PeVL 23/1997 vp, s. 4). Käsillä oleva esitys laajentaa rangaistavan alaa ja on hänen mielestään perusteltua kysyä, onko ehdotettu säännös todella välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi ja eikö tavoite olisi saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin.

Ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan hallitus tiukentaa lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia ja

raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia koskevaa sääntelyä vakavien rikosten uhreina olevien lasten suojelemiseksi. Kirjauksessa todetaan tarve kriminalisoida raakaa väkivaltaa esittävien kuvien hallussapito. Lisäksi hallitusohjelmakirjauksen mukaan huolehditaan, että muun raa'an väkivaltamateriaalin hallussapito on kriminalisoitu ihmisten ja eläinten suojelemiseksi.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on arvioitu kriminalisoinnille vaihtoehtoisina keinoina palveluntarjoajien tehokkaita toimia väkivaltamateriaalin poistamiseksi verkosta ja ennakkotarkastusmenettelyä (s. 39–40). Näillä toimilla ei kuitenkaan voitaisi puuttua tehokkaasti laittomaan materiaaliin verkossa. Lisäksi myös ennakkotarkastusmenettelyyn liittyy sananvapauden rajoittamisen haasteita.

Oikeusministeriö katsoo, että esityksessä ehdotettua vaihtoehtoa voidaan pitää perustelluimpana ja tarkoituksenmukaisimpana tapana toteuttaa hallitusohjelmakirjaus.

2.3 Täsmällisyys ja tarkkarajaisuus

Professori Nuotio pitää säännöstä hyvin ongelmallisena sananvapauden kannalta, mistä syystä hän pitää säännöksen soveltamisalan rajaamista tarpeellisena. Hän kuitenkin katsoo, etteivät säännöksen rajaukset käy riittävällä tavalla ilmi sen sanamuodosta. *Professori Melander* katsoo, ettei ehdotetun säännöksen sanamuodon perusteella käy riittävän selvästi ilmi, että soveltamisala on tarkoitus rajata vain kaikkein raainta väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin. Lisäksi professori Melander huomauttaa, että säännöksen sanamuodosta ei käy ilmi se, että säännös koskee sekä ihmisiin että eläimiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia. Hän pitää epäselvänä myös sitä, mitä säännöksessä tarkoitetulla väkivallan raakuudella tarkoitetaan. Hän pitää väkivallan raakuutta koskevaa edellytystä arvostuksenvaraisena ja alttiina erilaisille tulkinnoille, mikä voi olla omiaan johtamaan epäyhteiseen soveltamiskäytäntöön. Tästä syystä hän katsoo, että tunnusmerkkiä olisi välttämättä täsmennettävä säännösperustaisesti (jolloin arvioitavaksi tulisi myös tunnusmerkin täsmentäminen voimassa olevassa rikoslain 17 luvun 17 §:ssä).

Oikeusministeriö toteaa ensinnäkin, että siltä osin kuin on kyse väkivallan raakuudesta ja säännöksen soveltumisesta sekä eläimiä että ihmisiä koskevaa väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin, säännöksen sanamuodot vastaavat rikoslain 17 luvun 17 §:n väkivaltakuvauksen levittämisrikoksen muotoiluja. Myös levittämisrikos koskee vain raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia ja sekin voi soveltua myös eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin. Näin ollen olisi epäjohdonmukaista, jos säännösten soveltamisalat olisivat samanlaiset, mutta sanamuodot olisivat keskenään erilaiset.

Oikeusministeriö huomauttaa lisäksi, että ehdotettujen muutosten tarkoituksena on toteuttaa hallitusohjelmakirjaus, eikä tätä laajempi rikoslain sääntelyn tarkastelu ole ollut tässä yhteydessä mahdollista.

On myös huomattava, että väkivaltakuvauksen levittämistä koskeva säännös on ollut jo pitkään voimassa, eivätkä sen mainitut tunnusmerkit ja rajaukset ole tiettävästi aiheuttaneet merkittäviä tulkintavaikeuksia.

Oikeusministeriö yhtyy käsitykseen siitä, että väkivallan raakuutta koskeva edellytys on arvostuksenvarainen ja altis erilaisille tulkinnoille. Tämän tyyppinen rikossäännöksiin jäävä tulkinnanvaraisuus on kuitenkin jossain määrin väistämätöntä, eivätkä lausunnonantajatkaan esitä ehdotuksia siitä, miten raakuuden edellytystä voitaisiin säännöstasolla täsmentää. Raakuutta ei voida määritellä yksiselitteisesti niin, että esimerkiksi kaikki törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävät teot olisivat sellaisia, joiden esittäminen kuvamateriaalissa täyttäisi säännöksessä tarkoitetun raakuuden edellytyksen. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että säännöksen kannalta on olennaista väkivallan ja sen raakuuden ohella myös väkivallan esittämistapa.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin niitä seikkoja, joita väkivallan raakuuden edellytystä arvioitaessa ainakin voidaan ottaa huomioon (s. 33): ”Raa’an väkivallan esittämisenä voitaisiin pitää erityisesti sitä, jos eläimeen tai ihmiseen kohdistuvan raa’an väkivallan itsetarkoituksena on ollut kärsimyksen aiheuttaminen tai raa’an väkivallan esittäminen tai kuvaaminen. Esimerkkeinä raaoista väkivaltakuvauksista rikoslain 17 luvun 17 §:n esitöissä on mainittu sadistiset pahoinpitelyt, kiduttaminen ja silpominen. Väkivaltakuvauksen raakuutta arvioitaessa tulee huomioida kokonaisuus eli sekä esitettävä väkivalta itsessään että väkivallan esittämistapa. Raakuuteen vaikuttavia seikkoja ovat esimerkiksi raa’an väkivallan esittämisen tarpeeton yksityiskohtaisuus, väkivaltakohtausten pitkittäminen ja toistaminen. (HE 6/1997 vp, s. 143) Arvioinnissa voitaisiin huomioida väkivallan raakuuden ohella myös väkivallan tekijän ja kohteen asema sekä kohteen puolustuskyvyttömyys. Edelleen esittämistapaa arvioitaessa voitaisiin huomioida kuvan tai kuvatallenteen laatu, jos se on olennaista raakuuden vaikutelman kannalta. Esimerkiksi hyvin epätarkan, vain osittain näkyvän tai kaukaa kuvatun väkivaltaa esittävän kuvan tai tallenteen ei voida välttämättä katsoa olevan ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu raaka väkivaltakuvaus.”

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 57/2025 vp, kohta 15) mukaan valiokunta ”kiinnittää sääntelyn täsmällisyyden ja ennustettavuuden osalta huomiota siihen, että eläimiin kohdistuvan väkivaltakuvauksen osalta lienee jossain määrin epäselvempää, milloin väkivaltaa voidaan pitää säännöksessä tarkoitettuna raakana väkivaltana. Tavanomaiset metsästyksestä, kalastuksesta tai vastaavasta kotitalouden toiminnasta otetut kuvat ja videot rajautunevat selkeästi säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Hankalammin arvioitavia voivat olla tilanteet, jossa eläimen surmaamiselle ei ole ns. järkevää perustetta eikä eläin tunne tai kykene ilmaisemaan kärsimystä ihmiselle havaittavalla tavalla. Raa'an väkivallan esittämisen käsite vastaisi kuitenkin lainkohdan perustelujen (s. 32) mukaan rikoslain 17 luvun 17 §:n määritelmää ja soveltamisalaa. Lakivaliokunnan on valtiosääntöisistä syistä syytä täsmentää sääntelyä.”

Myös *Professori Nuotio* pitää ehdotettua säännöstä huomattavan laajana, koska se koskee lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin ohella myös aikuisiin ja eläimiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin. Toisaalta hän huomauttaa, että esimerkiksi teollinen turkistarhaus tai lihantuotanto voi merkitä hyvinkin julmaa eläinten kohtelua, mutta on tärkeää, että saamme oikeaa ja totuuspohjaista tietoa myös näistä kysymyksistä.

> Oikeusministeriö toteaa, että vastaavalla tavalla kuin raakuuden edellytystä, myöskään säännöksessä tarkoitettua eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa tai sen raakuusedellytystä ei voida määritellä niin, että se koskisi aina tiettyjä tilanteita ja toiset tilanteet olisi aina rajattu ulkopuolelle. Oikeusministeriö yhtyy siihen näkemykseen, että tavanomaiset metsästyksestä, kalastuksesta tai vastaavasta kotitalouden toiminnasta otetut kuvat ja videot sellaisinaan rajautuvat säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Oikeusministeriö kuitenkin huomauttaa, että näistäkin kuvista ja videoista on mahdollista koostaa sellainen kuva tai video, jota voitaisiin pitää säännöksessä tarkoitettuna raakana väkivaltana. Tämä edellyttäisi sitä, että kuvaa tarkennetaan tekojen raakuutta ja eläimen kärsimystä korostavalla tavalla ja tällaisia yksityiskohtia tarkoituksella toistettaisiin kuvamateriaalissa. Tällaiseen kuvamateriaaliin on mahdollista yhdistää myös muualta saatua kuvamateriaalia, jonka avulla raakuutta korostetaan. Kuitenkaan mainitunlaiset tavanomaiset esimerkiksi metsästystä, kalastusta tai eläinten hyvinvointilain (693/2023) 9 luvussa tarkoitetulla tavalla suoritettua eläimen lopetusta tai teurastusta esittävät kuvat ja videot sellaisinaan eivät olisi säännöksessä tarkoitettuja väkivaltakuvauksia edes silloin, kun esimerkiksi eläimen kuolema näytetään lähietäisyydeltä.
>
> Oikeusministeriö viittaa hallituksen esitykseen, jossa on todettu (s. 33), että ”raa’an väkivallan esittämisenä voitaisiin pitää erityisesti sitä, jos eläimeen tai ihmiseen

kohdistuvan raa’an väkivallan itsetarkoituksena on ollut kärsimyksen aiheuttaminen tai raa’an väkivallan esittäminen tai kuvaaminen”. Esimerkiksi eläinten tehotuotannossa, turkistarhauksessa tai metsästyksessä ja kalastuksessa tai näiden kuvaamisessa ei ole yleensä kyse itsetarkoituksellisesta kärsimyksen aiheuttamisesta. Myöskään pelkkä eläimen hyvinvoinnista huolehtimisen laiminlyönnin näkyminen kuvamateriaalissa ei sellaisenaan lähtökohtaisesti täyttäisi raa’an väkivallan edellytystä. Sen sijaan esimerkiksi sellainen kuvamateriaali, jossa esitetään eläimen tarkoituksellista sadistista pahoinpitelyä, kiduttamista tai silpomista, voisi täyttää säännöksessä tarkoitetun eläimeen kohdistuvan raa’an väkivallan edellytyksen. Raa’an väkivallan esittämisen keskeisimpään soveltamisalaan kuuluvat tilanteet, joissa raa’an väkivallan itsetarkoituksena on ollut kärsimyksen aiheuttaminen tai raa’an väkivallan esittäminen tai kuvaaminen.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan lausunnon kohdassa 15 tarkoitettuihin hankalammin arvioitaviin tilanteisiin, joissa kuvamateriaalissa näkyvä eläin ei tunne tai kykene ilmaisemaan kärsimystä ihmiselle havaittavalla tavalla, eivät tällaiset seikat sellaisenaan vaikuta sen arvioimiseen, ovatko eläimeen kohdistuvat ja kuvassa näkyvät teot raakuudeltaan säännöksessä tarkoitetun kaltaisia. Myös muut säännökset tai lait, jotka koskevat eläinten hyvinvointia (esimerkiksi eläinsuojelurikokset rikoslain 17 luvussa ja eläinten hyvinvointilaki) suojaavat lähtökohtaisesti eläimiä yleisesti. Tätä ei ole pidetty niissä tai rikoslain 17 luvun 17 §:n levittämisrikoksen kohdalla ongelmallisena, vaan tilanteet on jätetty lainsoveltajan tapauskohtaisen harkinnan varaan.

Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että eläimeen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin kohdalla olennaista on kuvamateriaalin kokonaisuus ja väkivallan esittämistapa samoin kuin raa’an väkivallan edellytyksen kohdalla muutenkin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kohdassa 15 esitetty täydennystarve huomioiden lakivaliokunta voi kiinnittää huomiota edellä esitettyihin eläimiin kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin määrittelyä koskeviin täydentäviin näkökohtiin.

Mitä tulee eläinten mahdolliseen julmaan kohteluun esimerkiksi turkistarhauksessa tai lihantuotannossa, oikeusministeriö toteaa, että näitä esittävään kuvamateriaaliin soveltuisivat edellä esitetyllä tavalla samat lähtökohdat kuin muuhunkin eläimiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua tai raakaa väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin. Lisäksi on kuitenkin huomattava, että tällaisen toiminnan kuvaamista ja kuvamateriaalin hallussapitoa niissä

tapahtuvien epäkohtien osoittamiseksi olisi pidettävä ehdotetun säännöksen 2 momentin mukaisesti hyväksyttävänä.

Lapsiasiavaltuutettu samoin kuin *Lastensuojelun keskusliitto* puolestaan pitävät tarpeellisena ottaa kantaa siihen, miten raa'an väkivallan määritelmä täyttyy, kun kyse on lapseen kohdistuvasta teosta.

> Oikeusministeriö viittaa edellä raa'an väkivallan määrittelemisestä esitettyyn. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on mainittu (s. 33), että arvioinnissa voitaisiin huomioida väkivallan raakuuden ohella myös väkivallan tekijän ja kohteen asema sekä kohteen puolustuskyvyttömyys. Tällä tarkoitetaan nimenomaan sitä, että tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa voitaisiin antaa merkitystä myös sille, jos materiaalissa näkyvän teon kohteena on erityisen puolustuskyvytön uhri, esimerkiksi pieni lapsi. Tällöin raakuuden voitaisiin arvioida täyttyvän jossain määrin helpommin kuin tilanteessa, jossa teon kohde ei ole erityisen puolustuskyvytön. Säännöksen soveltamisalaan kuuluvat kuitenkin joka tapauksessa vain sellaiset kuvat ja videot, joilla esitetään raakaa väkivaltaa. Millainen tahansa kaltoinkohtelu tai pahoinpitely ei kuuluisi säännökseen soveltamisalaan edes silloin, kun väkivalta kohdistuu lapseen. Tällaisia tekoja tulisi arvioida suhteessa muihin rikoslain tunnusmerkistöihin.

Korkein oikeus pitää lausunnossaan ongelmallisena sitä, että ehdotetussa säännöksessä tarkoitetun kuvan tai kuvatallenteen käsite on erilainen kuin väkivaltakuvauksen levittämistä koskevassa 17 §:ssä tarkoitettu elokuva tai muu kuvaohjelma. Levittämisrikos koskee elokuvia tai muita kuvaohjelmia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita tai tiedostoja, joissa esitetään raakaa väkivaltaa ja ehdotettu uusi rikoslain 17 luvun 17 a § eli väkivaltakuvauksen hallussapito koskee ”kuvaa tai kuvatallennetta, jossa esitetään raakaa väkivaltaa”. *Korkein oikeus* kuitenkin pitää käsitettä ”kuva tai kuvatallenne” selkeänä.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää puolestaan epäselvänä sitä, voiko tunnusmerkistö täyttyä jo sillä, että kuvissa näkyy esimerkiksi silvottuja ja häpäistyjä ruumiita, mutta ei varsinaisia väkivallantekoja.

> Oikeusministeriö toteaa, että valmistelussa on pyritty siihen, että ehdotetussa väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskevassa säännöksessä käytettäisiin mahdollisimman yhtenäisiä muotoiluja jo voimassa olevan väkivaltakuvauksen levittämistä koskevan säännöksen kanssa. Tätä on pidetty sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi perusteltuna, mutta joiltain osin on katsottu tarpeelliseksi poiketa levittämistä koskevan säännöksen muotoiluista ja soveltamisalasta.

Väkivaltakuvauksen levittämisrikos koskee ensisijaisesti elokuvia, mutta niiden rinnalla myös muita kuvaohjelmia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita tai tiedostoja, joissa esitetään raakaa väkivaltaa. Säädettäessä väkivaltakuvauksen levittämistä rangaistavaksi raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia levitettiin ennen kaikkea elokuvien ja niitä vastaavien muiden kuvaohjelmien muodossa ja säännöksen tarkoituksena oli puuttua ennen kaikkea elokuvien kaupalliseen levitykseen ja siihen, etteivät lapset näkisi tällaista kuvamateriaalia. (HE 6/1997 vp, s. 141–142) Säännös soveltuu kuitenkin myös todellisesta väkivaltatilanteesta kuvattuun videomateriaaliin.

Tällä hetkellä puolestaan yleisin raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin leviämis- ja levittämistapa on verkkosivustot ja sosiaalinen media, ei niinkään elokuvien kaupallinen levittäminen. Kuvat ja videot ovat nykyään pääasiassa sähköisessä muodossa, ja teknologian kehittymisen myötä on suhteellisen helppoa muokata yhdestä tai useammasta yksittäisestä kuvasta liikkuvaa kuvaa. Tällöin saattaisi olla ongelmallista jättää yksittäiset valokuvat pois säännöksen soveltamisalasta. Lisäksi lasta seksuaalisesti esittävää kuvaa koskevat rikossäännökset kattavat sekä yksittäiset kuvat että liikkuvan kuvan. Valmistelussa katsottiin tarkoituksenmukaiseksi ottaa säännökseen määritelmä, joka kattaa sekä kuvat että videot. Hankkeessa toteutettiin hallitusohjelmakirjaus, eikä sen yhteydessä ollut mahdollisuutta tarkastella mahdollisia 17 §:n levittämisrikoksen muutostarpeita.

Yksittäisessä valokuvassa pystytään vain harvoin esittämään vastaavaa raakuutta tai antamaan vastaavaa raakuuden vaikutelmaa kuin liikkuvassa kuvassa. Tästä syystä yksi valokuva sellaisenaan voisi vain harvoin olla säännöksessä tarkoitettu raakaa väkivaltaa esittävä kuva. Kuvaa silvotusta tai häpäistystä ruumiista ei kuitenkaan voitane pitää väkivaltaa esittävänä, joten yksi yksittäinen kuva silvotusta ruumiista ei vielä täyttäisi raakaa väkivaltaa esittävän kuvan tunnusmerkkiä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon mukaan säännöksen kuvatallenteen käsitettä olisi syytä täsmentää niin, että sitä täydennettäisiin vastaavilla ilmaisuilla, ”todenmukainen” ja ”todellisuuspohjainen”, joita on käytetty rikoslain 20 luvun 19 §:n 1 momentissa. Tällä varmistettaisiin, että säännös kattaa kuvat, jotka on luotu tekoälyn tai muun teknisen manipulaation avulla. *Eduskunnan oikeusasiamies* kuitenkin toteaa toisaalta, että piirrokset ja animaatiot on syytä pitää määritelmän ulkopuolella. Lisäksi lausunnossa pidetään puutteena sitä, että hallituksen esityksessä ei ole mainittu teknisesti kehittyneitä pelejä ja niihin liittyvää graafista väkivaltaa.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotuksen valmisteluvaiheessa on pohdittu myös sitä vaihtoehtoa, että ehdotetussa säännöksessä määriteltäisiin kuvatallenteen käsite vastaavalla tavalla kuin rikoslain 20 luvun lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämis- ja hallussapitorikoksissa eli niin, että säännös kattaisi kuvamateriaalin, jossa esitetään raakaa väkivaltaa todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti. Rikoslain 20 luvun 19 §:n 4 momentissa on määritelty käsitteet seuraavasti: ″Kuva tai kuvatallenne on 1 momentissa tarkoitetulla tavalla todellisuuspohjainen, jos se on valmistettu tilanteesta, jossa lasta on tosiasiallisesti esitetty seksuaalisesti, ja todenmukainen, jos se erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa tai kuvatallennetta tilanteesta, jossa lasta on esitetty seksuaalisesti.” Samaa määritelmää on käytetty jo ennen seksuaalirikossääntelyn uudistamista.

Käsitteiden merkitystä on pohdittu muutettaessa aiemmin voimassa olleita sisällöltään vastaavia säännöksiä niin, että niihin lisättiin todellisuuspohjaisen ja todenmukaisuuden käsitteet (HE 282/2010 vp, s. 53–56, 103 ja LaVM 43/2010 vp, s. 5–6). Lakivaliokunnan mietinnössä on tuolloin todettu todellisuuspohjaisista kuvista (s. 6), että ”kriminalisointi koskee sellaisten kuvien tai kuvatallenteiden levittämistä, jotka on tehty todellisesta lapsesta tosiasiallisessa hyväksikäyttötilanteessa. Yhtä lailla on perusteltua, että säännös koskee myös vastaavasta tilanteesta piirtämällä, maalaamalla tai muulla vastaavalla tavalla tehtyjä kuvia tai kuvatallenteita edellyttäen, että yhteys hyväksikäyttötilanteeseen on osoitettavissa.”

Jos väkivaltakuvauksen hallussapitorikos voisi täyttyä vastaavalla tavalla todellisuuspohjaisten kuvien perusteella, saattaisi sen soveltamisalaan kuulua esimerkiksi historian oppikirjoissa olevat piirrokset vanhoista kidutusmenetelmistä tai uskonnolliset piirrokset tai maalaukset ristiinnaulitsemisesta. Oikeusministeriössä on tästä syystä jo valmisteluvaiheessa katsottu, ettei ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista sisällyttää väkivaltakuvauksen hallussapitorikokseen niin laajaa kuvan tai kuvatallenteen määritelmää kuin millainen todellisuuspohjaisen kuvan käsite lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito- ja levittämisrikoksissa on. Rikoslain johdonmukaisuuden kannalta olisi ongelmallista, jos samoja käsitteitä olisi tarkoitus tulkita eri pykälissä keskenään eri tavoilla.

Lisäksi johdonmukaisuussyistä on perustellumpaa verrata ehdotettua väkivaltakuvauksen hallussapitorikosta jo voimassa olevaan rikoslain 17 luvun 17 §:n

väkivaltakuvauksen levittämisrikokseen kuin rikoslain 20 luvussa säädettyihin lasta seksuaalisesti esittävään kuvamateriaaliin liittyviin rikoksiin. Muun ohella myös tässä esiin tuotu erilainen suhtautuminen piirroksiin ja maalauksiin osoittaa sen, että väkivaltakuvauksiin ja lasta seksuaalisesti esittäviin kuviin liittyvät rikokset ovat luonteeltaan erilaisia.

Oikeusministeriö toteaa vielä oikeusasiamiehen esiin nostamaan kysymykseen teknisesti kehittyneistä peleistä ja niihin liittyvästä graafisesta väkivallasta, että tällaisen kuvamateriaalin hallussapidon rangaistavuutta arvioidaan samoilla kriteereillä kuin minkä tahansa muunkin kuvamateriaalin. Esityksen mukaan (HE s. 32) ehdotetun säännöksen ”kuvan ja kuvatallenteen käsite kattaisi sellaiset kokonaan tai osittain teknisesti valmistetut kuvat, joista ei voida varmuudella todeta, esittävätkö ne todellista väkivaltatilannetta vai onko väkivaltakuvaus luotu teknologian avulla ilman ihmiseen tai eläimeen tosiasiassa kohdistettua väkivaltaa. Piirrokset, maalaukset, animaatiot ja muut vastaavat esitysmuodot eivät siten lähtökohtaisesti kuuluisi säännöksen soveltamisalaan edes silloin, kun niissä on kuvattu todellista väkivaltatilannetta. Ne voivat olla säännöksessä tarkoitettuja väkivaltakuvauksia vain, jos niitä ei voida varmuudella erottaa esimerkiksi valokuvaamalla tuotetuista kuvista tai videoista.” Toistaiseksi ei liene syntynyt epäilyjä siitä, että yleisesti levitetyissä peleissä kuvattu väkivalta perustuisi todellisesta väkivaltatilanteesta kuvattuun tallenteeseen. Ei voida kuitenkaan poissulkea sitä, etteikö peleissäkin voitaisi käyttää todellisesta väkivaltatilanteesta kuvattua tallennetta ja esittää raakaa väkivaltaa niin todenmukaisesti, että siitä ei voitaisi varmuudella todeta, esittääkö se todellista väkivaltatilannetta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että hallituksen esityksessä väkivaltakuvauksen hallussapidon säännöskohtaisissa perusteluissa on viitattu rikoslain 17 luvun 17 §:n väkivaltakuvauksen levittämisrikoksen esitöissä mainittuun rajaukseen, joka koskee sellaista väkivaltaa, jota uutis- ja dokumenttiohjelmissa tyypillisesti esitetään. Lausunnon mukaan tiedonvälityksen muodot ja tekniset tiedonvälitystavat ovat rikoslain 17 luvun 17 §:n säätämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet. Sosiaalista mediaa tai verkkomediaa ei tuolloin ollut olemassa, ja sosiaalisen median merkitystä ”tiedonvälitystä palvelevana” tekijänä olisi tullut arvioida hallituksen esityksessä.

Oikeusministeriö viittaa hallituksen esityksessä sanottuun (s. 32): ”esimerkiksi sen kaltainen väkivalta tai väkivallan esittämistapa, jota uutisissa, elokuvissa ja muissa kuvaohjelmissa tyypillisesti esitetään, ei olisi säännöksessä tarkoitettua raa’an väkivallan

esittämistä.” Tällä ei siis ole tarkoitus viitata siihen, missä palvelussa kuvamateriaalia esitetään tai että esittämiskanavalla olisi merkitystä kyseisen kuvamateriaalin hallussapidon rangaistavuutta arvioitaessa. Sen sijaan ehdotetun hallussapidon säännöskohtaisissa perusteluissa on viitattu uutis- ja dokumenttiohjelmissa *tyypillisesti* esitettävään väkivaltaan väkivallan raakuuden arvioimisen tueksi. Tällainen uutis- ja dokumenttiohjelmissa tyypillisesti esitettävä väkivalta ja tyypillisesti käytettävä esittämistapa (esimerkiksi raaimpien yksityiskohtien sumentaminen) ei ole raakuudeltaan sellaista, että se kuuluisi ehdotetun säännöksen soveltamisalaan. On kuitenkin mahdollista, että jossain uutis- tai dokumenttiohjelmassa esitettäisiin poikkeuksellisesti hyvin raakaa väkivaltaa, joka täyttäisi ehdotetun hallussapitorikoksen raakuuden edellytyksen. Ja vastaavasti sosiaalisessa mediassa tai muissa palveluissa saatetaan esittää raakuudeltaan vaihtelevaa kuvamateriaalia.

Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on huomioitu sosiaalinen media ja verkkomedia tiedonvälityskanavina erityisesti, kun on pohdittu, mitä säännöksessä tarkoitettaisiin hallussapitämisellä (HE esim. s. 33). Rajaus liittyy nimenomaan siihen, että erilaista väkivaltamateriaalia on verkossa saatavilla huomattavan paljon, eikä väkivaltaisista tapahtumista raportoida pelkästään uutis- ja dokumenttiohjelmissa.

Professori Melander pitää sinänsä perusteltuna sitä, että säännöksessä tarkoitettu hallussapidon käsite on rajattu tilanteisiin, joissa henkilö nimenomaisesti tallentaa kuvan tai kuvatallenteen laitteelleen tai tekee muita teknisiä toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että hän pääsee sähköisessä muodossa olevaan kuvaan tai kuvatallenteeseen halutessaan uudelleen käsiksi (HE, s. 21). Hän pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että tämäkään ei käy ilmi säännöksen sanamuodosta vaan asiaa selostetaan pelkästään esityksen perusteluissa. Myös *professori Nuotio* kiinnittää huomiota hallussapidon käsitteeseen ja siihen, ettei sen sisältö käy ilmi säännöksestä.

Oikeusministeriö viittaa hallituksen esityksen jaksossa 5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset (s. 21) hallussapidon käsitteestä sanottuun: ” Säännöskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla hallussapidon täyttyminen edellyttäisi sitä, että henkilö nimenomaisesti tallentaa kuvan tai kuvatallenteen laitteelleen tai tekee muita teknisiä toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että hän pääsee sähköisessä muodossa olevaan kuvaan ja kuvatallenteeseen halutessaan uudelleen käsiksi. Vaihtoehtona ehdotetulle sääntelymallille, jossa hallussapidon sisältöä kuvataan edellä mainituin tavoin perusteluissa, on harkittu sitä, että säännöksen sanamuotoon sisällytettäisiin nimenomainen tarkoitustahallisuutta koskeva tunnusmerkki. Henkilöllä pitäisi olla nimenomainen tarkoitus pitää kuvaa tai

kuvatallennetta hallussaan. Tämä on käytännössä lähellä ehdotettua mallia. Ehdotettua ratkaisua puoltaa kuitenkin se, että tarkoitustahallisuus liitetään yleensä seurausrikoksiin, joissa tekijän tarkoituksena tulee olla tunnusmerkistön mukaisen seurauksen aiheuttaminen, eikä tarkoitustahallisuuden edellyttäminen välttämättä sovellu yhtä luontevasti hallussapitokriminalisointiin.”

Oikeusministeriö toteaa myös, että rikoslain muissakaan hallussapitoa koskevissa rikoksissa ei ole mainitunlaista tarkoitustahallisuutta koskevaa tunnusmerkkiä. Esityksessä ehdotetun kaltainen hallussapidon määritelmä ei myöskään ole ristiriidassa sen kanssa, miten hallussapito yleiskielessä ymmärretään. Jotta voidaan ajatella jonkin esineen tai asian olevan henkilön hallussa, on tällä oltava vähintään jossain määrin valtaa tai mahdollisuus määrätä ja kontrolloida hallussapidon kohdetta. Ehdotetun säännöksen hallussapidon käsite ymmärrettäisiin juuri näin ja tätä on täsmennetty hallituksen esityksen perusteluissa (s. 33) toteamalla, että hallussapidon täyttyminen edellyttäisi toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että henkilö pääsee sähköisessä muodossa olevaan kuvaan ja kuvatallenteeseen halutessaan uudelleen käsiksi. Tällaiset toimet tarkoittaisivat myös sitä, että hallussapitäjä voisi halutessaan esimerkiksi muokata kuvaa tai videota ja lähettää sen edelleen muille.

Professori Nuotio toteaa, että hallituksen esityksessä tarkoitettu hallintatahto ja sen ilmeneminen on epäselvää: voidaanko esimerkiksi älypuhelimen kuvatiedostoihin tallentuneiden kuvien suhteen puhua hallintatahdosta, jos kuvat ovat tallentuneet automaattisesti eikä niihin ole palattu. *Eduskunnan oikeusasiamiehen* lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että rajanveto säännöksessä tarkoitetun hallussapidon ja sallitun kuvamateriaalin katselemisen välillä on epäselvä. Lausunnossa pohditaan sitä, riittääkö esimerkiksi kuvatallenteen verkko-osoitteen tallentaminen suosikkeihin täyttämään hallussapitoedellytyksen tai riittääkö, että henkilö päätelaitteen muistiin jääneessä verkkoselailussaan ”pakittamalla” pääsee näkemään kuvan aina uudelleen. Lisäksi lausunnossa kysytään, osoittaisiko esimerkiksi tietokoneen ladattujen tiedostojen kansion tietoinen tyhjentämättä jättäminen tällaista tahtoa. *Professori Korpisaari* pitää vastaavilla perusteilla ongelmallisena sitä, että kuvamateriaalia saatetaan tallentaa ulkomaisille palvelimille ja tallennustiloihin, ja tällaisissa tilanteissa saattaa olla poliisille liian vaikeaa tai suuritöistä selvittää, kuka materiaalin on tallentanut ja kuka sitä hallinnoi tai pitää hallussaan.

Oikeusministeriö toteaa ensinnäkin, että väkivaltakuvauksen hallussapito olisi rangaistavaa vain tahallisena. Jos vastaanottaisi tai pitäisi hallussaan raakaa väkivaltaa

esittävää kuvaa tai videota vahingossa tai tietämättään, ei tällainen hallussapito olisi rangaistavaa.

Toiseksi oikeusministeriö huomauttaa, että raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin katseleminen olisi joka tapauksessa sallittua. Hallituksen esityksessä on todettu (s. 33), että ”kuvatallenteen katsominen verkkoselaimella tai sovelluksessa tyypillisesti tallentaa kuvatallenteen kopion käyttäjän päätelaitteen välimuistiin. Koska pelkkä väkivaltakuvan tai -tallenteen katselu ei edelleenkään olisi rangaistavaa, ei rangaistavaa olisi siten myöskään yksin se, että päätelaitteelle olisi tallentunut esimerkiksi välimuistikopioita.” Näin ollen ei voisi olla myöskään rangaistavaa, että verkkoselaimessa tallentaisi sivuston suosikkeihin tai pääsisi peruuttamalla näkemään kuvamateriaalin uudelleen. On syytä huomata, että myöskään lasta seksuaalisesti esittävän kuvan katseleminen kaikille avoimilla verkkosivuilla ei ole rangaistavaa eikä avoimesta verkosta kuvan etsimistä pidetä pääsyn hankkimisena kuvaan (HE 282/2010 vp, s. 103, LaVM 43/2010 vp, s. 7, HE 13/2022 vp, s. 132). Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevan rikoslain 20 luvun 21 §:n yhteydessä ei ole tuotu esiin, että nämä tilanteet voisivat tuottaa soveltamishaasteita, vaikka säännöksessä on säädetty rangaistavaksi hallussapidon ohella pääsyn hankkiminen kuvamateriaaliin.

Esimerkiksi pelkkä väkivaltamateriaalia esittävän verkkosivuston osoitteen tallentaminen verkkoselaimessa suosikiksi tai osoitteen tallentaminen muulla tavoin myöhempää käyttöä varten ei olisi rangaistavaa senkään vuoksi, että tällaisissa tilanteissa osoitteen tallentanut henkilö ei voi määrätä sivustolla olevasta kuvamateriaalista esimerkiksi muokkaamalla sitä tai poistamalla sen. Pelkästään verkkosivun osoitteen tallentamalla ei ole mahdollista varmistaa sitä, että pääsee kuvaan vielä myöhemmin käsiksi, koska verkkosivun ylläpitäjä voi milloin tahansa poistaa kuvan sivustolta.

Rikoslain säännösten soveltamisessa tulee väistämättä vastaan tulkintatilanteita. Oikeusministeriö yhtyy siihen käsitykseen, että jotkut henkilöt saattavat hankkia pääsyn jonkinlaiseen palveluun, jossa väkivaltamateriaalia esitetään ja voi katsella ilman, että henkilön tarvitsee tallentaa kuvamateriaalia omalle laitteelleen. Väkivaltakuvauksen hallussapidon ohella pääsyn hankkimisen kriminalisoiminen olisi kuitenkin sananvapauden kannalta ongelmallista. Voi nimittäin olla ajateltavissa, että jossain erillisen maksun tai muun sisäänpääsyjärjestelyn edellyttämässä palvelussa jaettaisiin väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia esimerkiksi sota- tai konfliktialueelta, josta jaetun materiaalin etsiminen ja hallussapito saattaa olla sananvapauden käyttämisen kannalta perusteltua ja myös

yleiseltä kannalta tärkeää. Tällaisen palvelun rajaaminen rangaistavan pääsyn hankkimisen ulkopuolelle edellyttäisi huolellista arviointia sananvapauden turvaamiseksi ja saattaisi aiheuttaa uusia tulkintahankaluuksia. Pääsyn hankkimisvaiheessa saattaa olla myös vaikeaa tietää, millaista väkivaltamateriaali palvelussa jaetaan.

Voi myös olla, että joissain tilanteissa rikoksen tutkiminen on poliisille liian kallista, työlästä tai vaikeaa. Poliisin työn helpottaminen ei kuitenkaan voi olla peruste laajentaa rangaistavuuden alaa.

Professori Korpisaari toteaa, että lakiehdotuksen perusteluissa voisi ehkä vielä selvemmin ottaa kantaa siihen, kattaisiko kriminalisointi raakaa väkivaltaa sisältävien fyysisten valokuvien, kaitafilmien, videoiden yms. hallussapidon, vaikka aineistoa ei olisi tallennettu käyttäjän laitteelle, verkkosivustolle tai sovellukseen.

Oikeusministeriö toteaa, että kuvamateriaalin hallussapito olisi ehdotuksen mukaan rangaistavaa riippumatta siitä, mille fyysiselle esineelle kuva tai video on tallennettu. Valokuvat ja kaitafilmillä olevat tallenteet sisältyisivät ehdotuksessa tarkoitetun kuvan ja kuvatallenteen käsitteeseen.

Professori Korpisaari katsoo, että säännöksessä olisi voinut olla perusteltua säätää rangaistavaksi hallussapidon ohella myös raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin katseleminen, koska on mahdollista, että raa'an väkivallan kuluttajien keskuudessa pyrittäisiin keksimään sellaisia teknisiä jakelutapoja, joihin hallussapitosäännös ei soveltuisi. Hän ei pidä katselemisen tai materiaaliin pääsyn hankkimisen kriminalisoimista sananvapauden kannalta ongelmallisena, koska jos raakaa väkivaltaa sisältävän kuvamateriaalin ei voida katsoa kuuluvan sananvapauden piiriin hallussapidettynä, ei kysymyksessä yleensä liene sellainen materiaali, jonka vastaanottaminen tai katselu jollakin muullakaan tavalla olisi sananvapauden suojaamaa. *Professori Melanderin* mukaan ehdotetun säännöksen tekotapoja saattaisi olla mahdollista laajentaa pääsyn hankkimiseen, mutta vain, jos soveltamisala rajoitettaisiin lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän materiaalin hallussapitoon.

Oikeusministeriö toteaa, että on varmastikin niin, että tietynlaista raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia ei lähtökohtaisesti voida pitää sananvapauden suojaamana. Tällaista on esimerkiksi lapseen kohdistuvan itsetarkoituksellisen raa'an väkivallan esittäminen ja tarkoituksellinen kärsimyksen aiheuttaminen kuvamateriaalin saamiseksi. Tämän lisäksi on kuitenkin muunkinlaisia raakaa väkivaltaa esittäviä kuvia ja videoita, joiden hallussapitoa ei voida pitää hyväksyttävänä. Hallituksen esityksessä on pyritty

rajaamaan rangaistava hallussapito vain sellaiseen hallussapitoon, jota ei voida pitää sananvapauden rajoissa sallittuna tai hyväksyttävänä. Tätä varten on määritettävä kriteerit laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Huolimatta pyrkimyksestä täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuten, ei kuitenkaan ole mahdollista etukäteen ottaa yksiselitteiseti kantaa kaikkiin mahdollisiin soveltamistilanteisiin. Kaikissa tilanteissa ei voida välttämättä myöskään etukäteen ennen kuvan tai videon näkemistä tietää, millaista sisältöä tai väkivaltaa siinä esitetään.

Pääsyn hankkimisesta rankaisemiseen liittyy ensinnäkin edellä mainittu ongelma eli, että ennen pääsyn hankkimista ei välttämättä ole tietoa siitä, millaista väkivaltaa kuvamateriaalissa esitetään. Koska väkivaltakuvauksen hallussapito ei ole useimmissa muissa maissa rangaistavaa, kuvamateriaalia on varsin paljon avoimesti saatavilla, eikä esimerkiksi sallittua materiaalia etsivä henkilö voisi tietää etukäteen, hankkiiko ja saako hän pääsyn sananvapauden rajoissa sallittuun vai kiellettyyn kuvamateriaaliin.

Toiseksi hankaluutena on se, että kuvatallenteen sisällön perusteella äärimmäisen vahingollisenkin materiaalin hallussapito saattaa kuitenkin olla hyväksyttävää hallussapidon tarkoituksen perusteella. Kuten hallituksen esityksessä on todettu (s. 12), on lukuisia ”tilanteita, joissa raakaakaan väkivaltaa esittävien kuvien ja kuvatallenteiden hallussapitoa ei voida sananvapauden turvaamiseksi säätää rangaistavaksi. Tällainen tilanne on esimerkiksi väkivaltakuvauksen hallussapito sodan tai muun konfliktin yhteydessä tehtyjen tekojen todistamiseksi myöhemmin tai yhteiskunnallisesti merkittävän kysymyksen dokumentoimiseksi silloin, kun materiaalia ei voida luovuttaa viranomaisen haltuun tai viranomaiset eivät voi puuttua tilanteeseen.” Tällaista tarkoitusta varten voi olla perusteltua ja tarpeellista nimenomaisesti etsiä, tallentaa ja kerätä kuvamateriaalia, jossa esitetään raakoja myös lapsiin kohdistuneita väkivallantekoja. Saattaa olla jopa erityisen tärkeää hankkia ja säilyttää kuvamateriaalia silloin, kun väkivalta on kohdistunut puolustuskyvyttömään lapseen. Tällaisessa tilanteessa raakaa väkivaltaa sisältävän materiaalin hallussapito voi olla tarpeen poliittisten oikeuksien käyttämiseksi ja demokraattisen oikeusvaltion puolustamiseksi ja hallussapito voi olla siksi olennainen jopa sananvapauden ytimen kannalta. Ei siis voida yksiselitteisesti todeta edes raakaa pieneen lapseen kohdistuvaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia sellaiseksi, jota ei olisi missään tilanteessa hyväksyttävää tarkoituksella etsiä, kerätä ja tallentaa. Tästä syystä pääsyn hankkimisen säätäminen rangaistavaksi edes pieneen lapseen kohdistuvaa raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin kohdalla ei ole sananvapauden kannalta ongelmatonta.

Professori Melander katsoo, että ehdotetun säännöksen 1 momenttiin sisältyvän oikeudettomuutta koskevan edellytyksen suhde 2 momentissa tarkoitettuihin säännöksen soveltamista rajoittaviin perusteisiin ei välttämättä ole kaikkein selkein. Myös *professori Nuotio* pitää oikeudettomuus-edellytystä epäselvänä.

> Ehdotetun säännöksen mukaan rangaistavan väkivaltakuvauksen hallussapidon tulee olla oikeudetonta. Väkivaltakuvauksen hallussapito olisi oikeutettua esimerkiksi rikosasian selvittämiseksi ja itse kuvatun, vahingossa saadun tai löydetyn materiaalin ilmoittamiseksi tai toimittamiseksi viranomaisille. Lisäksi hallussapito voisi olla oikeutettua ainakin silloin, kun hallussapito-oikeus perustuu lakiin. Hallussapito voisi olla oikeutettua myös, jos se on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten tai opetustarkoitukseen.
>
> Ehdotetun säännöksen 2 momentissa määriteltyjen rangaistavuuden alan rajoitusten tarkoituksena on todeta, että hallussapito voi olla hyväksyttävää ja rankaisematonta silloinkin, kun hallussapitoon ei ole esimerkiksi suoraan lakiin perustuvaa oikeutta. Momentilla varmistettaisiin se, ettei sananvapautta rajoitettaisi enempää kuin on välttämätöntä. Siinä säädetyt poikkeukset rangaistavuuden alaan ovat selvästi laajempia kuin mitä 1 momentissa tarkoitettu, useissa muissakin rikostunnusmerkistöissä oleva hallussapidon oikeudettomuuden edellytys mahdollistaa jättämään rangaistavuuden ulkopuolelle.

Professori Pirjatanniemi huomauttaa, että jos kriminalisoinnilla on haluttu puuttua jokin aika sitten paljon keskustelua aiheuttaneisiin lasten ja nuorten tekemiin väkivaltavideoihin, rangaistussäännös ei välttämättä osu kovin hyvin kohteeseensa. *Keskusrikospoliisi* katsoo, ettei tavanomaista pahoinpitelyä ja nöyryytystä sisältävän kuvamateriaalin hallussapidon tulisi jäädä rangaistavuuden ulkopuolelle. *Professori Nuotio* puolestaan kysyy, eikö väkivaltakuvauksen hallussapidon ohella olisi syytä ulottaa rangaistavuus väkivaltatilanteen kuvaamiseen. Väkivallan kuvaaminen voitaisiin kriminalisoida Ruotsin tavoin silloin, kun tilannetta kuvattaisiin saatavan kuvamateriaalin levittämistarkoituksessa.

> Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu väkivaltakuvauksen hallussapitorikos soveltuisi vain kaikkein raainta väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin. Esityksellä ei ole tarkoitus puuttua ensisijaisesti lasten ja nuorten keskinäisiin väkivaltatilanteisiin ja niiden kuvaamiseen ja kuvamateriaalin levittämiseen, jollei kuvattu väkivalta poikkeuksellisesti ole säännöksessä edellytetyllä tavalla raakaa ja esittämistapa säännöksessä edellytetyn kaltaista.

Oikeusministeriö viittaa hallituksen esityksessä mainittuun (s. 14) siitä, että väkivaltakuvausta valmistettaessa tehtyjä rikoksia arvioidaan muiden rikoslain säännösten perusteella. Toiseen kohdistuvan väkivallan kuvaaminen voi jo sellaisenaan täyttää esimerkiksi kunnianloukkauksen (RL 24:9) tai törkeän kunnianloukkauksen (RL 24:10) tunnusmerkistön. Lisäksi esimerkiksi väkivallan kuvaaminen voidaan huomioida arvioitaessa rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua erityisen nöyryyttävää tekotapaa rangaistuksen koventamisperusteena henkeen, terveyteen ja vapauteen kohdistuvissa rikoksissa (HE 219/2024 vp, s. 55).

Ruotsin säännöstä levittämistarkoituksessa kuvaamisesta tarkasteltiin ehdotusta valmisteltaessa vaihtoehtoisena tapana puuttua raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin leviämisen ja rikollisen käytön estämiseksi. Kuvaamisen rangaistavuus olisi kuitenkin soveltamisalaltaan hallussapidon rangaistavuutta huomattavasti rajatumpi eikä toteuttaisi hallitusohjelman kirjausta siitä, että raakaa väkivaltaa esittävien kuvien hallussapito säädetään rangaistavaksi. Säätämällä kuvaaminen rangaistavaksi ei myöskään aina voitaisi puuttua sellaisen kuvamateriaalin hallussapitoon, joka on valmistettu ulkomailla. Keskusrikospoliisilta saatujen tietojen mukaan ei ole ollut viitteitä siitä, että tähän mennessä ilmi tulleita eläimiin tai lapsiin kohdistuvaa erityisen raakaa väkivaltaa esittäviä videoita olisi tuotettu Suomessa.

Eduskunnan oikeusasiamies ja *professori Pirjatanniemi* huomauttavat siitä, että ilmeisen taiteellisen arvon käsite sallitun ja rangaistavan menettelyn rajanvedon kriteerinä on vaikea.

Oikeusministeriö yhtyy siihen, että ilmeisen taiteellisen arvon käsite on avoin ja sen soveltaminen edellyttää väistämättä tapauskohtaista harkintaa. Esityksen valmistelussa on kuitenkin todettu, että vaikka ilmeisen taiteellisen arvon käsite voikin joissain soveltamistilanteissa aiheuttaa tulkintakysymyksiä, käsite on rikoslaissa suhteellisen vakiintunut. Käsitteen käyttäminen ehdotetussa säännöksessä on johdonmukaista suhteessa muuhun rikoslain sääntelyyn.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että ilmaisu ”yleiseltä kannalta merkittävä käyttötarkoitus” on rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän täsmällisyysvaatimuksen kannalta ongelmallinen. Ilmaisulle ei myöskään käytännössä jäisi luontevaa soveltamisalaa tiedonvälityksen tarpeiden, todistelutarkoituksen ja niihin rinnastuvan syyn rinnalla.

Professori Pirjatanniemi pitää ehdotetun säännöksen soveltamisalaa hyvin suppeana huomioiden 2 momentin rajoitusperusteet.

Suomen Journalistiliitto puolestaan huomauttaa lausunnossaan, että oikeus säilyttää tosiasiallisia tapahtumia koskevaa tietoa tulevia käyttötarpeita varten voi joissain tilanteissa olla epäselvä. Journalistiliitto katsoo, että aineiston ”tiedonvälitystä palvelevaa luonnetta” on tulkittava sananvapausmyönteisellä tavalla.

Oikeusministeriö pitää ehdotetun säännöksen 2 momentin laajahkoja poikkeuksia rangaistavuuden alaan perusteltuina. Koska raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia on varsin paljon tarjolla kaikille avoimilla verkkosivuilla ja esimerkiksi sosiaalisen median sovelluksissa ja koska tällaista kuvamateriaalia on useista syistä tarpeen myös säilyttää, on poikkeusten oltava riittävän laajoja. Säännöksen soveltamisalan rajauksilla pyritään varmistamaan, että kriminalisointi täyttäisi perusoikeuksiin puuttumisen suhteellisuusvaatimuksen mukaiset edellytykset. Rajausten on syytä olla kattavia myös, jotta pelko rikosepäilyn kohteeksi joutumisesta ei muodostu esteeksi käyttää sananvapautta perusoikeutena (niin sanottu chilling effect).

Oikeusministeriö pitää tarpeellisena myös 2 momentin avointa muuhun hyväksyttävään syyhyn liittyvää perustetta. Säännöksessä ei ole mahdollista luetella tyhjentävästi niitä tallenteiden sisältöön tai hallussapidon tarkoitukseen liittyviä seikkoja, jotka voivat tulla arvioitavaksi määritettäessä yksittäistapauksessa hallussapidon rangaistavuutta ja hyväksyttävyyttä. Hallituksen esityksessä mainitun mukaisesti (s. 34) laillisuusperiaatteen tarkkarajaisuusvaatimus edellyttää rikosoikeudellisten säännösten olevan täsmällisiä ja tarkkarajaisia niin, että kuka tahansa voi sanamuodon perusteella ennakoida teon rangaistavuuden. Koska laajempi harkinnanvaraisuus kohdistuu kuitenkin säännöksessä rangaistusvastuuta rajoittaviin seikkoihin, laillisuusperiaatteen tarkkarajaisuusvaatimus ei aseta estettä ehdotetulle sääntelytavalle.

Hallituksen esityksessä todetuin tavoin (s. 35) tekijän yksityisiä intressejä tai hallussapitoa pelkästään omiin tarkoituksiin ilman yleisempää merkitystä ei tulisi lähtökohtaisesti pitää hyväksyttävänä. Teko olisi siten rangaistavuuden alaan kuuluva ainakin silloin, kun materiaalia pidetään hallussa hyötymistarkoituksessa esimerkiksi niin, että kuvaa tai kuvatallennetta on tarkoitus käyttää vaihdon välineenä rikoslain 20 luvun 19 §:ssä tarkoitettuja lasta seksuaalisesti esittävien kuvien saamiseksi tai muiden houkuttelemiseksi hankkimaan lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia. Edelleen teon rangaistavuutta

puoltavina seikkoina olisi otettava huomioon materiaalin jakamiseen liittyvien rikosten tekemistarkoituksen ohella kuvien ja kuvatallenteiden hallussapito väkivallan ihannoimiseksi tai muiden rikosten tekemistä varten.

2.4 Tutkintakeinot

Keskusrikospoliisi toteaa lausunnossaan, että ehdotetun uuden rikoksen rangaistusmaksimi on sakkoa, kun taas laite-etsinnän edellytyksenä on rikos, josta voi seurata vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tämä käytännössä estää kyseisen rikoksen tutkimisen kokonaan. *Syyttäjälaitos* esittää, että väkivaltakuvauksen hallussapidon enimmäisrangaistuksen tulisi olla kaksi vuotta vankeutta. Hallussapitoa koskevat rikokset ovat pääosin piilorikollisuutta, ja niistä saatava näyttö perustuu pääosin epäiltyjen laitteilta tehtyihin löydöksiin, jolloin kotietsintä tai laite-etsintä mahdollistaisi siten tehokkaamman puuttumisen rikolliseen toimintaan.

Eduskunnan oikeusasiamies ja *professori Nuotio* kiinnittävät huomiota asiaan, mutta eivät ehdota ankarampaa rangaistusta. *Professori Nuotio* ottaa esiin myös sen, että mitä vakavammaksi kyseinen rikos määritellään, sitä korkeammalle viritetään myös odotukset siitä, että viranomaiset aktiivisesti selvittävät näitä rikoksia. Hän ei pidä välttämättä kovin hyvin käytettynä esitutkintaresurssina sitä, että satunnaisia kuvien hallussapitäjiä aktiivisesti etsittäisiin. Hän toteaa, että alun perin ajatuksena on ollut tarve säätää rangaistavuudesta, jotta asiaan voidaan puuttua silloin, kun tällaista materiaalia tulee vastaan.

Professori Melander toteaa, että ehdotetun 17 luvun 17 a §:n luonne hallussapitokriminalisointina sekä ehdotetun säännöksen kattamien hallussapitotekojen huomattava laajuus huomioon ottaen, säännöksen rangaistusasteikon muuttaminen vankeusuhkan sisältäväksi olisi teon rangaistusarvoon nähden sekä rikosoikeudelliseen sääntelyyn kohdistuvan oikeasuhtaisuuden vaatimuksen kannalta ongelmallista. Hän arvioi ehdotetulle säännökselle toisena mahdollisena sääntelymallina sitä, että rangaistusasteikkoa ei korotettaisi, vaan väkivaltakuvauksen hallussapito säädettäisiin nimenomaisesti tietyn pakkokeinon erityiseksi perusterikokseksi. Hän katsoo kuitenkin, että olisi EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan sekä perustuslain 10 §:n kannalta ongelmallista mahdollistaa laite-etsintä rangaistusasteikoltaan vielä nykyistäkin lievemmin rangaistavan teon tutkinnan yhteydessä.

Oikeusministeriö viittaa ensinnäkin lakivaliokunnan kantaan siitä, että rikosten rangaistusasteikot tulee asettaa rikosten haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli rikosten rangaistusarvon perusteella eikä rikosoikeudellisten pakkokeinojen edellytysten perusteella tai pakkokeinon käytön mahdollistamiseksi kyseistä rikosta selvitettäessä (esim. LaVM

3/1998 vp, s. 25, LaVM 38/2014 vp, s. 3, LaVM 6/2018 vp, s. 7 ja LaVM 24/2018, s. 13). Oikeusministeriö korostaa asian tarkastelussa tätä lähtökohtaa.

Toiseksi oikeusministeriö toteaa, että hallussapitorikosten luonne huomioiden ne ovat Syyttäjälaitoksen mainitsemalla tavalla usein piilorikollisuutta. Siksi lienee pääsääntö, että hallussapitorikokset ylipäänsä paljastuvat muita rikoksia tutkittaessa. Vaikka kotietsintää tai laite-etsintää voitaisiin käyttää väkivaltakuvauksen hallussapitorikoksen tutkimiseksi, ei olisi kuitenkaan välttämättä kovin yleistä, että poliisi epäilisi henkilöä pelkästään väkivaltakuvauksen hallussapidosta ja laite-etsintälupaa pidettäisiin tarpeellisena ja perusteltuna pelkästään tämän rikoksen tutkimista varten. Tältä osin oikeusministeriö kiinnittää huomioita professori Nuotion lausunnossa todettuun koskien sitä, että säätelyn tarkoituksena on mahdollistaa puuttuminen silloin, kun materiaalia tulee vastaan.

Oikeusministeriö huomauttaa myös, että väkivaltakuvauksen hallussapidon kriminalisointi tarkoittaa käytännössä sitä, että poliisi voisi takavarikoida löytämänsä raakaa väkivaltaa esittävän kuvan tai tallenteen ja se voitaisiin tuomita menetetyksi (HE s. 11–12).

Professori Korpisaari katsoo, että jos sakkorangaistuksen katsotaan olevan riittävä, olisi perusteltua säätää tämän rikoksen osalta mahdollisuudesta joidenkin pakkokeinojen käyttöön, koska ilman koti- ja laite-etsintää ei ole juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia hankkia laillisin tavoin näyttöä tästä rikoksesta. Tällä hän viittaa ilmeisesti seuraavaan lausunnossaan esiin nostamaansa tulkintaan keskusrikospoliisin lausunnosta: ”esimerkiksi vakavamman rikoksen tutkinnassa löytynyttä raakaa väkivaltaa sisältävää aineistoa ei saisi esitutkinnassa hyödyntää, jos rikos olisi vain sakolla rangaistava.”

Oikeusministeriö korostaa edellä todettua lähtökohtaa, jonka mukaan rikosten rangaistusasteikot tulee asettaa rikosten rangaistusarvon perusteella eikä pakkokeinojen mahdollistamiseksi tiettyä rikosta selvitettäessä. Oikeusministeriö tulkitsee professori Korpisaaren viittaavan lausunnossaan pakkokeinolain ylimääräistä tietoa koskevaan sääntelyyn (PKL 10:55 ja 56 §). Lähtökohtaisesti lausunnossa todettua ongelmaa suhteessa ylimääräisen tiedon käyttämiseen ei olisi ottaen huomioon sen, että ylimääräisen tiedon käyttökielto rajautuu vain tiettyihin pakkokeinoihin (telekuuntelu, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen ja tekninen tarkkailu).

Ei liene kuitenkaan mahdollista täysin poissulkea lausunnoissa todettua tilannetta, mutta niitä voidaan pitää harvinaisina ja ne koskevat lähinnä tilanteita, joissa

tallennettua dataa hankitaan viestinnän välittäjän hallusta. Väkivaltakuvauksen hallussapito on kuitenkin sellainen rikos, että se tulisi tyypillisesti ilmi ennen kaikkea kotietsinnän, paikanetsinnän tai laite-etsinnän yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttökielto ei sovellu näiden pakkokeinojen käytön yhteydessä saatuja muita rikoksia koskeviin tietoihin. Toisin sanoen, jos muun rikoksen selvittämiseksi tehdyn etsinnän yhteydessä henkilön hallusta löytyy ehdotetussa väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskevassa säännöksessä tarkoitettua kuvamateriaalia, ei ole lähtökohtaisesti estettä aloittaa esitutkinta myös väkivaltakuvauksen hallussapidosta ja myöhemmin tuomita henkilöä myös hallussapitorikoksesta rangaistukseen kotietsinnässä, paikanetsinnässä tai laite-etsinnässä löytyneen kuvamateriaalin perusteella.

3 Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito

3.1 Perusteet törkeän tekomuodon säätämiselle ja rangaistusasteikon ankaroittamiselle

Professori Melander katsoo, että törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon rangaistavaksi säätämiselle on suojeluintressin kannalta painavat perusteet ja kokonaisuutena arvioiden ehdotettua säännöstä voitaneen pitää hyväksyttävänä. Hän kuitenkin huomauttaa myös törkeän tekomuodon säätämistä vastaan puhuvista seikoista. Ensinnäkin seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksessa on katsottu, että voimassa olevan rikoslain 20 luvun 21 §:n rangaistusasteikko (sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta) mahdollistaa teon vahingollisuuden ja vaarallisuuden edellyttämän rangaistuksen tuomitsemisen myös vakavimmissa tapauksissa (HE 13/2022 vp, s. 78; ks. myös HE, s. 5). Toiseksi hän katsoo, että esityksessä (s. 7–8) selostettu oikeuskäytäntö ei välttämättä ainakaan erityisen yksiselitteisesti perustele välttämätöntä tarvetta törkeän tekomuodon säätämiseen. Kolmanneksi hän ei pidä sääntelyn muuttamista näin nopeasti vuoden 2023 alusta voimaan tulleen rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen jälkeen erityisen johdonmukaisena. Merkitystä on hänen mukaansa annettava myös sille, että kysymys on poikkeuksellisena pidettävästä hallussapidon kriminalisoinnista, jolle nyt ehdotetaan törkeää tekomuotoa, joka sisältäisi hallussapidon kriminalisoinnin poikkeuksellisuuteen nähden huomattavan enimmäisrangaistuksen, enintään neljä vuotta vankeutta.

Turun hovioikeuden mukaan ehdotettu rangaistusasteikko on perusteltu rikoslain 20 luvun 21 §:n perustunnusmerkistön asteikkoon ja 20 §:n törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen ankarampaan rangaistusasteikkoon nähden. Myös *Turun hovioikeus* pitää rangaistusasteikkoa varsin ankarana hallussapitorikokselle ja kiinnittää huomiota siihen, että toteutuessaan uudistus tarkoittaisi törkeän tekomuodon täyttävien rikosten osalta rangaistusasteikon huomattavaa korottamista varsin

lyhyen ajan sisällä tehdyillä lainmuutoksilla ja katsoo, että toistuvat uudistukset ovat omiaan vaikeuttamaan yhtenäisen oikeuskäytännön kehittymistä. Professori *Pirjatanniemi* ei pidä törkeän tekomuodon säätämistä ja rangaistusasteikon merkittävää ankaroitumista perusteltuna huomioiden erityisesti hiljattain toteutettu seksuaalirikossääntelyn uudistus ja se, ettei moitittavuusarvioinnin merkittävälle muutostarpeelle näin pian uudistuksen jälkeen ole esitetty riittävän vakuuttavia perusteita.

> Oikeusministeriö toteaa, että jo valmisteluvaiheessa on kiinnitetty huomiota mainittuihin törkeän tekomuodon säätämistä ja rangaistusasteikon huomattavaa korottamista vastaan puhuviin seikkoihin. Hallitusohjelman asiaa koskevan kirjauksen toteuttamiseksi on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi ehdottaa törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon säätämistä. Ehdotettua rangaistusasteikkoa voidaan tällöin pitää suhteellisuuden kannalta perusteltuna huomioiden ehdotetun törkeän tekomuodon kattamien tekojen vakavuus ja verrattaessa rangaistusasteikkoa hallussapitorikoksen perustekomuodon asteikkoon (sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta) ja toisaalta törkeän levittämisrikoksen rangaistusasteikkoon (vankeutta neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen).
>
> Oikeusministeriö katsoo myös, että pidemmällä aikavälillä törkeän tekomuodon säätäminen voi edistää yhtenäisen oikeuskäytännön kehittymistä.

Myös *professori Nuotio* pitää ehdotettua rangaistusasteikkoa hyvin ankarana. Hän suhtautuu epäillen siihen, että rangaistusten kiristäminen aidosti vaikuttaisi tällaista rikollisuutta vähentävästi. Ehdotuksella saattaa sen sijaan hänen mukaansa olla kielteisiä vaikutuksia vahvistaessaan asiaan liittyvää moraalista leimaa niin, että mahdolliset tekijät eivät hakisi ja saisi apua lapsikohteiseen seksuaaliseen kiinnostukseensa. Asenteiden tasolla tuskin mitään muutosta enää tarvitaan, sillä moraalis-eettisessä suhteessa yhteiskunnan kanta on jo aivan selvä, eikä sen suhteen ole vaaraa moraalisen tuomitsevuuden heikkenemisestä.

> Oikeusministeriö viittaa ehdotusten vaikutusten arviointiin (HE s. 15–21) ja toteaa, että myös mainittu mahdollinen kielteinen vaikutus rikosten määrään on huomioitu jo valmisteluvaiheessa (HE s. 17–18).

Syyttäjälaitos korostaa myös sitä, että perusmuotoisen lasta koskevan seksuaalisen materiaalin hallussapitoa ja levittämistä koskevat rangaistusasteikot (RL 20:21 § ja RL 20:19 §) ovat keskenään identtisiä. Tästä syystä *Syyttäjälaitos* katsoo, että myös törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen (RL 20:20 §:n) ja ehdotetun RL 20:21 a §:n rangaistusasteikkojen tulisi olla yhtenäiset.

Syyttäjälaitoksen näkemyksen mukaan ehdotettu rangaistusasteikko johtaisi rikoslain 20 luvun sisäiseen ristiriitaan, koska edellä mainituin tavoin RL 20:19 §:n ja RL 20:21 §:n rangaistusasteikot ovat yhtenäiset.

> Oikeusministeriö katsoo, että lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisrikos on selvästi hallussapitoa vahingollisempaa ja moitittavampaa. Ehdotetun muutoksen jälkeen tämä ero ei näkyisi enää hallussapidon ja levittämisen perustekomuodoissa, joissa olisi sama rangaistusasteikko, sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Sen sijaan törkeän levittämisrikoksen rangaistusasteikko olisi ankarampi (vankeutta neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen) kuin ehdotetun törkeän hallussapitorikoksen (vankeutta neljästä kuukaudesta neljään vuoteen). Ratkaisu ei ole perusmuotoisten rikosten osalta kaikkein johdonmukaisin. Esityksellä on toteutettu hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle säädetään törkeä tekomuoto. Tässä yhteydessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena tehdä muutoksia perusmuotoisen hallussapitorikoksen tunnusmerkistöön esimerkiksi lieventämällä rikoksen rangaistusasteikkoa. Toisaalta huomioiden hallussapidon ja levittämisen moitittavuuden erot ja edellä esitetyssä lausuntopalautteessa esitetyt seikat, oikeusministeriö ei myöskään pidä perusteltuna säätää törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta samaa rangaistusasteikkoa kuin voimassa olevassa törkeää lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä koskevassa säännöksessä on (neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen vankeutta).

3.2 Ehdotetut ankaroittamisperusteet

Professori Korpisaari kyseenalaistaa lapsen erityisen nuoren iän ankaroittamisperusteena. Lisäksi hän huomauttaa, että ankaroittamisperusteissa ei mainita kuvien lukumäärää. Lukumäärä voisi liittyä ankaroittamisperusteena olevaan suunnitelmallisuuteen, mutta voi olla myös niin, että jollakulla on hallussaan erittäin suuri määrä lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia, vaikka toiminnan ei voida katsoa olleen suunnitelmallista.

> Oikeusministeriö pitää lapsen erityisen nuorta ikää perusteltuna ankaroittamisperusteena. Lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa ja sitä esittävää kuvamateriaalia voidaan pitää lähtökohtaisesti moitittavampana, kun teot kohdistuvat erityisen nuoreen lapseen. Lisäksi kyseinen peruste on jo vakiintunut ankaroittamisperuste törkeässä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisrikoksessa (rikoslain 20 luvun 20 §). Olisi rikoslain systematiikan kannalta ongelmallista, jos perustetta ei otettaisi muilta osin asiallisesti vastaavaan törkeän hallussapitorikoksen tunnusmerkistöön.

Mitä tulee hallussapidettyyn erityisen suureen määrään lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia, oikeusministeriö toteaa, että tällaista hallussapitotekoa voidaan useimmiten pitää suunnitelmallisena. Yleensä suuri määrä kuvia on kerätty pitkän ajan kuluessa. Toisaalta jos henkilö on saanut huomattavan määrän kuvia kerralla, kyse on tyypillisesti jonkinlaisesta kuvien jakamisesta ja vaihtamisesta vertaisverkossa, johon ei lähtökohtaisesti pääse ilman erityisjärjestelyjä, jotka voivat jo helposti viitata teon suunnitelmallisuuteen.

4 Ehdotusten taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Pirkanmaan käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että yksittäisten säädösmuutosten yhteenlaskettuja kokonaisvaikutuksia tulisi seurata ja huolehtia siitä, että käräjäoikeuksille taataan riittävät resurssit vastaamaan lisääntynyttä työmäärää, jotta käsittelyajat eivät pidentyisi entisestään.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia koskeva arvio on tehty parhaan saatavilla olleen tiedon pohjalta ja yhteistyössä niiden viranomaisten kanssa, joille taloudellisia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan. Tällainen arvio sisältää väistämättä merkittäviä epävarmuustekijöitä, koska määrällisiä vaikutuksia rikollisuuteen, rikosprosessiviranomaisten työhön ja rangaistusten täytäntöönpanoon ei voida etukäteen luotettavasti arvioida. Lainmuutosten voimaantulon jälkeen oikeusministeriö seuraa niiden vaikutuksia hallinnonalallaan ja ottaa mahdolliset toteutuneet resurssivaikutukset huomioon valtion talousarviota koskevissa menettelyissä.

Rikosseuraamuslaitos huomauttaa lausunnossaan, että lainsäädännön uudistus edellyttää uusien vankipaikkojen rakentamista, sillä vankilat ovat jo tällä hetkellä yliasutettuina. Tästä johtuen 1–3 vankipaikan lisäämisestä aiheutuu Rikosseuraamuslaitokselle lisäksi kertaluonteinen 42 300–126 900 euron perustamiskustannus, jota ei ole huomioitu hallituksen esityksessä.

Oikeusministeriö toteaa, että tällaiset kertaluonteiset kustannukset otetaan huomioon vankilarakentamisen yhteydessä. Uuden vankilan rakentamisessa tulee huomioida kaikkien hallitusohjelman mukaisten rangaistusten kiristysten vaatimat lisävankipaikat hyödyntäen 12 miljoonan kehysvarausta kriminaalipolitiikan kiristyksiin.

5 Muut huomiot

Syyttäjälaitos kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että väkivaltakuvauksen hallussapitoon ehdotettu rangaistusasteikko johtaa siihen, että väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskeva rikos vanhenee kahdessa vuodessa, kun taas esimerkiksi lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin hallussapito vanhenee viidessä vuodessa. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa henkilöllä on hallussaan sekä raakaa lapseen kohdistuvaa väkivaltaa sisältää materiaalia että lasta seksuaalisesti esittävää materiaalia, mutta vain seksuaalisten kuvien osalta olisi mahdollista nostaa syyte ja väkivaltaa sisältävän materiaalin hallussapidosta ei voisi enää nostaa syytettä.

Oikeusministeriö toteaa, että rikosten rangaistusasteikkoihin liittyy tiettyjä rikosprosessioikeudellisia ja muita seurannaisvaikutuksia, jotka määräytyvät rangaistusasteikon kautta teon moitittavuuden mukaan (ks. PeVL 56/2014 vp, s. 3 ja PeVL 7/2025 vp, 14 kohta). Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että vaikka väkivaltakuvauksen hallussapitorikos ehtisi vanhentua, voitaisiin raakaa väkivaltaa esittävä kuvamateriaali kuitenkin tuomita menetettäväksi.